

มองคานธีผ่าน “เจตจำนงที่จะมีอำนาจ” ตามทัศนะของนิทเชอ

Gandhi through the Concept of Nietzsche’s “The Will to Power”

พุมรี อรรณรัฐเสถียร^{*}

pummaree.a@psu.ac.th

บทคัดย่อ

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้การดำเนินชีวิตของมนุษย์ สะดวกสบายขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็กำลังทำลายตัวตนที่แท้จริง จนในที่สุดสิ่งเหล่านั้นก็ กลายเป็นนายของมนุษย์ แนวความคิดอัตถิภาวนิยม (Existentialism) จึงถือกำเนิดขึ้น เพื่อ เรียกร้องให้มนุษย์หันมาทบทวนถึงความเป็นตัวตนที่แท้จริงของตนเอง ฟรีดริช นิทเชอ (1844-1900) เป็นนักปรัชญาอัตถิภาวนิยมท่านหนึ่งที่เสนอแนวความคิดโดยการปฏิเสธคำสอนของ ศาสนา นิทเชอได้อธิบายไว้ในหนังสือ “พระเจ้าตายแล้ว ดังนั้นพุดซาราทูสตรา” (Thus spoke Zarathustra) โดยมีตัวละครเอกชื่อว่า “ซาราทูสตรา” เป็นผู้ถ่ายทอดความคิดในเรื่อง “เจตจำนงที่จะมีอำนาจ” (The Will to Power) เป็นพลังที่อยู่เบื้องหลังผลักดันขั้นมูลฐานของ ชีวิตให้ทะยานไปสู่อำนาจจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอันสร้างสรรค์ หากรู้จักควบคุมใช้ในทาง สร้างสรรค์ บุคคลคนนั้นก็จะมีความอำนาจอย่างแท้จริง เหมือนดังเช่น มหาตมะ คานธี (1869-1948) ที่เสนอความคิดเรื่อง “สัตยาเคราะห์” (Satyagraha) อันเป็นกฎเกณฑ์และหลักการ ปฏิบัติที่ได้ผ่านการคิดตรองและทดลองด้วยตนเองมาตลอดชีวิต คานธีได้ใช้ “เจตจำนงที่จะมีอำนาจ” ไปในทางสร้างสรรค์ด้วยการสำรวจตรวจสอบและควบคุมตนเองทั้งทางร่างกาย และจิตใจมิให้ตกเป็นทาสของกิเลสตัณหา แต่ก็มีใช้ขจัดมันตามความเชื่อของศาสนา การ ดำเนินชีวิตของคานธีเป็นไปตามแบบที่ตนเองเป็นจนกลายเป็นแบบอย่างให้มนุษยชาติได้เรียนรู้ และปฏิบัติตาม

คำสำคัญ : เจตจำนง, อำนาจ, เจตจำนงที่จะมีอำนาจ, สัตยาเคราะห์

^{*} อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Abstract

The advance in science and technology was consistently increasing to make humans live a comfortable life. However, they were destroying their true selves, and they eventually became the master of humans. Existentialism was thus introduced to remind humans to reconsider their true selves. Friedrich Nietzsche, (1844-1900) was an Existentialism philosopher who introduced the idea that opposed to religion doctrine. He explained this in his book, *Thus Spoke Zarathustra*, through the major character *Zarathustra*, who conveyed the notion of “The Will to Power” was the background power that drives human to be in power and eventually make creative changes. If they can control and use it in creative ways, they will gain the true power like Mahatma Gandhi (1869-1948), he introduced the notion of “Satyagraha”, which was the practice that had been examined and experimented by himself all his life. He used “The Will to Power” in a creative way by examining and controlling himself physically and mentally in order not to become a slave to passions. However, it was not the act of overcoming all passions like the religion beliefs. Gandhi’s way of life was the way of his true self, and it has become the model for humans to learn and follow.

Keywords: will, power, the will to power, Satyagraha

1. บทนำ

มนุษย์มีความสามารถที่ตั้งคำถามและหาคำตอบในปัญหาต่างๆ ได้ จึงเกิดการจัดระบบระเบียบทางสังคม รวมถึงความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้การดำเนินชีวิตของมนุษย์มีความเป็นระเบียบและสะดวกสบาย เป็นเหตุให้มนุษย์ตกอยู่ภายใต้อำนาจของสิ่งเหล่านั้น ก่อนเข้ายุคปรัชญาหลังสมัยใหม่ (Post-Modern) จึงมีกลุ่มแนวความคิดหนึ่งถือกำเนิดขึ้นเพื่อเรียกร้องให้มนุษย์หันมาคิดทบทวนถึงความเป็นตัวตนที่แท้จริงของตนเอง คือ ปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) อัตถิภาวะ หรือ Existence แปลว่า “การมีอยู่” ปรัชญาอัตถิภาวนิยมเป็นกลุ่มแนวความคิดที่อธิบายเรื่องการมีอยู่ โดยเน้นการมีอยู่ของมนุษย์ ตามที่กล่าวไว้ในสารานุกรมปรัชญาว่า “อัตถิภาวนิยม เป็นลัทธิที่ถือว่า การค้นคว้าหาสารัตถะ ทำให้ผู้คิดออกห่างจากความเป็นจริง ความเป็นจริงที่แท้ก็คือ อัตถิภาวะของแต่ละบุคคล ซึ่งมีสิ่งแวดล้อมและสภาพซึ่งตนเองได้สะสมไว้ โดยการตัดสินใจเลือกตั้งแต่ต้นมาจนบัดนี้ ปรัชญาที่มีประโยชน์จริงๆ ก็คือปรัชญาที่ศึกษาอัตถิภาวะของตนเอง...” (กรีติ บุญเจือ, ม.ป.ป., น.280) นอกจากนี้พจนานุกรมปรัชญาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายถึงอัตถิภาวนิยมว่า “ทัศนะทางปรัชญาที่ให้ความสำคัญแก่ปัจเจกภาพมากกว่าสากลภาพ เสรีภาพมากกว่าระเบียบกฎเกณฑ์ การสร้างสรรค์มากกว่าระเบียบแบบแผน ความรู้สึกมากกว่าเหตุผล และให้ความสำคัญกับความรู้เชิงอัตนัย (Subjective Knowledge) เช่น ความรู้ที่เกิดจากการประสบด้วยตนเอง มากกว่าความรู้เชิงปรนัย (Objective Knowledge) เช่น ความรู้ที่เกิดจากเหตุผล กล่าวคือ ถือว่าความรู้เชิงอัตนัยมีน้ำหนักมากกว่าความรู้เชิงปรนัย” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2532, น.38) เห็นได้ว่า แนวความคิดของปรัชญาอัตถิภาวนิยม หรือ ปรัชญาการมีอยู่ คือการค้นหาความจริงแท้ของตนเองซึ่งเป็นไปในลักษณะของปัจเจกบุคคล โดยเน้นการมีอยู่ของแต่ละบุคคลตามแต่ที่ตนเองเลือกที่จะเชื่อ เลือกที่จะเป็น เลือกที่จะปฏิบัติ และการเลือกนั้นก็ไม่มีอะไรมาตัดสินได้ว่าถูกหรือผิด จึงเป็นเหตุให้นักปรัชญากลุ่มนี้มีแนวความคิดเกี่ยวกับการมีอยู่ของมนุษย์ที่หลากหลายและแตกต่างกัน

เซอร์เรน อาปี คีร์เคกอร์ด (Søren Aabye Kierkegaard, 1813-1855) เป็นผู้นำคำว่า “Existence” (การมีชีวิตอยู่) และ “Existential” (อาศัยชีวิตจึงมีอยู่ได้) มาใช้อธิบายถึงการมีอยู่ของมนุษย์ในเรื่อง the existent individual (ปัจเจกผู้มีอยู่) ต่อมาคาร์ล ยัสเปอร์ส (Karl Jaspers, 1883-1969) ชาวเยอรมัน ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการปรากฏการณ์อันนำไปสู่ภูมิหลังการมีอยู่ของมนุษย์ที่ถูกซ่อนเร้นไว้ในหนังสือหลายเล่ม แต่เล่มที่ทำให้นักวิจารณ์เรียกขานขบวนการความคิดนี้ คือ หนังสือ Existenzphilosophie (Philosophy of Existence, 1938) และผู้ที่ยอมรับพร้อมทั้งนำคำนี้มาใช้เรียกคือ ฌอง-ปอล ซาทร์ (Jean-Paul Sartre, 1905-1980) ซึ่งเป็นหนึ่งในนักปรัชญาอัตถิภาวนิยมที่เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีอยู่ของมนุษย์ในเรื่องเสรีภาพว่า มนุษย์กับเสรีภาพอาจแยกออกจากกันได้หรือกล่าวได้ว่า “มนุษย์ถูกسابให้เสรีภาพ” นอกจากนี้ยังมีนักปรัชญาอัตถิภาวนิยมอีกหลายท่านที่เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการมีอยู่ของมนุษย์ ฟรีดริช วิลเฮล์ม นิทเชอ (Friedrich Wilhelm

Nietzsche, 1844-1900) เป็นหนึ่งในนักปรัชญาชาวเยอรมันที่เสนอความคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องประเพณีความเชื่อทางศาสนา คุณธรรมจริยธรรม วัฒนธรรมร่วมสมัย ปรัชญา และวิทยาศาสตร์ ซึ่งกำลังครอบงำการดำเนินชีวิตของมนุษย์ หากใครที่เดินตามสิ่งเหล่านั้น นั่นคือวิธีการหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบของคนที่อ่อนแอ และโง่เขลาด้วยการตกเป็นเครื่องมือของสิ่งเหล่านั้น อีกทั้งยังไม่มีโอกาสก้าวเข้าไปสู่ความเป็นอภิมนุษย์ (Superman) ได้ ทั้งนี้ Nietzsche จึงเสนอให้บุคคลที่มีแนวทางการดำเนินชีวิตของตนเองโดยมิได้ตกอยู่ภายใต้อำนาจของสิ่งใดมุ่งไปสู่ความเป็นอภิมนุษย์ หรือกล่าวได้ว่า “เป้าหมายของมนุษย์คือ อภิมนุษย์”

2. ฟรีดริช วิลเฮล์ม นิทเชอ (Friedrich Wilhelm Nietzsche, 1844-1900)

ชีวิตและผลงาน

ฟรีดริช วิลเฮล์ม นิทเชอ เกิดเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม ค.ศ. 1844 ในครอบครัวนิกายลูเธอร์ (Lutheran) เมื่อบิดาถึงแก่กรรมครอบครัวได้ย้ายมาอยู่ที่เมืองเนาบูร์ก (Naumburg) ในปี ค.ศ. 1850 เมื่อเขาอายุ 18 เริ่มสงสัยความศรัทธาของตนเอง จึงเลือกเรียนวิชาเทววิทยา (theology) และนิรุกติศาสตร์ (classical philology) ในมหาวิทยาลัยบอนน์ (University of Bonn) ในปีถัดมาเขาได้ย้ายไปเรียนที่มหาวิทยาลัยไลพ์ซิก (Leipzig University) และหยุดเรียนเทววิทยาพร้อมทั้งมุ่งเรียนนิรุกติศาสตร์ซึ่งเกี่ยวกับภาษาและวรรณกรรมตะวันตกโบราณอีกทั้งมีความสนใจในวิชาปรัชญาด้วย

ความคิดของนิทเชอเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อเขาได้อ่านหนังสือเรื่อง *The World as Will and Representation* ของ โซเปนเฮาเออร์ (Schopenhauer) และกล่าวว่า “...Here I saw sickness and health, exile and refuge, Hell and Heaven” (...นี่ฉันเห็นความเจ็บป่วยและความแข็งแรง, การเนรเทศและการหลบภัย, นรกและสวรรค์) (Paul Strathern, 2002, p.8) ในช่วงเวลานั้นเขามีความสนใจศึกษาค้นคว้าความคิดของโซเปนเฮาเออร์ ในเรื่องสรรพสิ่งมีการดำเนินไปบนพื้นฐานการตัดสินใจของเจตจำนงที่จะมีชีวิต (Will to Live) อันเป็นจุดเริ่มต้นที่นำไปสู่ความคิดเรื่องเจตจำนงที่จะมีอำนาจ (The Will to Power) ของนิทเชอ

นิทเชอจบการศึกษาระดับปริญญาเอกสาขาวิชานิรุกติศาสตร์ในปี ค.ศ. 1868 ด้วยความสามารถและความเชี่ยวชาญทางด้านภาษากรีก ลาติน ฝรั่งเศส อังกฤษ และอิตาเลียนเหมือนเป็นภาษาแม่ของตนเอง จึงได้รับตำแหน่งเป็นศาสตราจารย์และหัวหน้าภาควิชา นิรุกติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยบาเซิล (University of Basel) อีกทั้งยังรับสอนวิชาปรัชญาด้วยซึ่งสอนได้ดีเท่ากบวิชานิรุกติศาสตร์ ขณะที่นิทเชอสอนอยู่ที่บาเซิล เขาเริ่มเขียนหนังสือเรื่อง *The Birth of Tragedy* (กำเนิดโศกนาฏกรรม) เกี่ยวกับโศกนาฏกรรมกรีก และปฏิเสธคำสอนในศาสนาคริสต์รวมถึงโจมตีด้วยการประกาศว่า “พระเจ้าตายแล้ว” (God was dead) สองปีต่อมาเขาได้ตีพิมพ์หนังสือชุดคติพจน์เรื่อง *Human, All Too Human* (ประสามนุษย์ ทุกอย่างล้วนแต่ประสามนุษย์) ซึ่งเป็นงานเขียนที่ตอบโต้วักเนอร์ (Wagner) ศิลปินที่ทรงอิทธิพลในขณะนั้น งานเขียนนี้เป็นงานที่แสดงถึงความคิดเปรียบเปรยแง่จิตวิทยาในลักษณะเสียดสี

ประชดประชัน ด้วยรูปแบบการเขียนงานของเขาที่มีลักษณะชัดเจนและเฉียบขาดจึงส่งผลต่อ
งานของผู้อื่นในด้านภาษาเยอรมัน

ในปี ค.ศ.1879 นิทเชอลาออกจากมหาวิทยาลัยบาเซิลด้วยปัญหาสุขภาพและสายตา
และในช่วงระยะเวลา 10 ปีต่อมา เขาใช้ชีวิตอย่างสันโดษด้วยการท่องเที่ยวไปในอิตาลี ฝรั่งเศส
และสวิตเซอร์แลนด์ ด้วยเงินบำนาญที่ได้รับจากมหาวิทยาลัย ระหว่างนั้นเขาได้สร้างผลงานที่มี
คุณภาพอย่างน่าอัศจรรย์ ได้แก่ เรื่อง The Dawn (รุ่งอรุณ) The Joyful wisdom (ปัญญาที่
เปี่ยมไปด้วยความสุข) และ Beyond Good and Evil (เลยดีและชั่ว) ซึ่งเป็นผลงานที่
วิพากษ์วิจารณ์อารยธรรมตะวันตก ด้วยการเขียนที่ชัดเจนและเฉียบขาดจึงมีการนำปรัชญาของ
นิทเชอมาบรรยายในมหาวิทยาลัย

ช่วงเวลาที่นิทเชอเดินทางเขามีความคิดเกี่ยวกับการมีอยู่ของมนุษย์ในเรื่อง
Superman (อภิมนุษย์ หรือความเป็นเลิศมนุษย์) และได้ถ่ายทอดลงในบทกวีเรื่อง Thus
Spoke Zarathustra (ดังนั้นพูดซาราธุสตรา) ซึ่งเป็นผลงานที่เสนอแนวความคิดอัตถิภาวนิยม
อันติเยียมและลี้กซึ่ง ผลงานนี้ใช้เวลาเขียนตั้งแต่ปี ค.ศ.1883-1885 โดยแบ่งเป็น 4 ภาค ภาค
แรกเป็นการเริ่มต้นแนะนำตัวละครชื่อ “ซาราธุสตรา” ที่ถ่ายทอดความคิดของนิเชอ ภาคสอง
เป็นการกล่าวถึงการอยู่ภายใต้สังคม ศาสนา และวัฒนธรรมของซาราธุสตราที่รู้จักยกระดับ
ความสำนึกและชนะสัญชาตญาณเพื่อความเป็นเลิศมนุษย์ ภาคสามเป็นความขัดแย้งภายใน
ของซาราธุสตราที่เกิดการถกเถียงจนค้นพบนิรันดร์ภาพของตนเองหรืออาจกล่าวได้ว่าบรรลุ
ภาคสี่เป็นการพบกันระหว่างซาราธุสตรากับบุรุษผู้เหนือกว่าจนกระทั่งซาราธุสตราชนะตนเอง
และอยู่อย่างสันโดษ เดิมนิทเชอตั้งใจที่จะเขียนภาคห้าโดยซาราธุสตราประสบความสำเร็จและ
มีผู้ติดตามจำนวนมาก และภาคหกตั้งใจให้ซาราธุสตราเสียชีวิต แต่มีเพียงสี่ภาคเท่านั้นที่แต่ง
สำเร็จและเป็นผลงานที่ถ่ายทอดปรัชญาของเขาจนได้รับการยอมรับแล้วนำไปบรรยายในที่
ต่างๆ

ชีวิตของนิทเชอต้องยุติลงเมื่อปี ค.ศ.1889 ในเมืองตูริน (Turin) ประเทศอิตาลี ด้วย
อุบัติเหตุสั่นหัวล้มทำให้เขากลายเป็นอัมพาต จึงต้องอยู่ภายใต้การดูแลของน้องสาว
(Elisabeth Förster Nietzsche) ครั้นเมื่อเธอย้ายกลับประเทศเยอรมัน จึงได้นำเขาไปอยู่ที่
สมาคมวัฒนธรรมชั้นสูง เมืองไวมาร์ (Weimar) ช่วงเวลาที่เขาอยู่กับน้องสาวได้เขียนบันทึก
ความคิดไว้แต่ไม่ได้รับการเผยแพร่ เวลเตอร์ คอฟแมนน์ (Walter Kaufmann) จึงนำบันทึกนั้น
มาตีพิมพ์ในชื่อ The Will to Power (เจตจำนงที่จะมีอำนาจ) ซึ่งเป็นอีกผลงานที่ตีพิมพ์ เป็น
งานที่ถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับความสงสัยในการชี้นำสู่จุดมุ่งหมายทางศีลธรรมของศาสนาจน
นำไปสู่ความเชื่อว่าหลักศีลธรรมทางศาสนาที่ปฏิบัติกันมาเป็นสิ่งไร้คุณค่า และสรรพสิ่งต่างๆ
กำลังตกอยู่ในความหลงผิดที่อันตราย ความคิดของนิทเชอที่ได้รับความสนใจมากที่สุดคือ The
Will to Power (เจตจำนงที่จะมีอำนาจ) และ Superman (ความเป็นเลิศมนุษย์) เขาเป็นนัก
คิดในยุคศตวรรษที่ 20 ที่มีอิทธิพลต่อความคิดของชาวตะวันตก นิทเชอเสียชีวิตลงในวันที่ 25
สิงหาคม ค.ศ.1900 ณ เมืองไวมาร์ ประเทศอิตาลี

The Will to Power (เจตจำนงที่จะมีอำนาจ)

ความคิดของนิทเชอถูกเสนอผ่านงานเขียนที่มากมายและแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางความคิด โดยเฉพาะความคิดเรื่อง *The Will to Power* (เจตจำนงที่จะมีอำนาจ) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากหนังสือเรื่อง *The World as Will and Representation* ของโชเพินเฮาเออร์ (Schopenhauer) ที่อธิบายถึง *Will to Live* (เจตจำนงที่จะมีชีวิต) ทำให้นิทเชอสำนักในอำนาจทางความคิดที่มีต่อการกระทำของมนุษย์ นอกจากนี้ความคิดเรื่องเจตจำนงที่จะมีอำนาจยังได้รับอิทธิพลจากการเรียนประวัติศาสตร์กรีกโบราณที่ทำให้เขาเข้าใจอารยธรรมการใช้อำนาจ แล้วพัฒนามาอยู่ในงานเขียนของเขาช่วงปี ค.ศ.1878-1882 ก่อนที่บันทึกชิ้นสุดท้ายในชื่อ *The Will to Power* จะได้รับการตีพิมพ์

งานเขียนในช่วงนั้นกล่าวถึงเจตจำนงที่จะมีอำนาจว่าเป็นแรงผลักดันกิจกรรมทุกอย่างในการกระทำและการตีคุณค่าของมนุษย์ ด้วยการตั้งข้อสงสัยในความศรัทธาและหลักศีลธรรมของศาสนาคริสต์ ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “God is Dead. Live dangerously. What is the best remedy? Virtory.” (พระเจ้าตายแล้ว ชีวิตตกอยู่ในอันตราย อะไรคือการเยียวยาที่ดีที่สุด?) (Paul Strathern, 2002, p.35) ในหนังสือเรื่อง *The Dawn* (รุ่งอรุณ) ดูเหมือนว่าความคิดของนิทเชอจะปฏิเสธความศรัทธาและหลักศีลธรรม แต่แท้จริงแล้วเขากำลังทำให้สิ่งเหล่านั้นชัดเจนขึ้นดังเช่นในหนังสือชุดคติพจน์เรื่อง *Human, All Too Human* (ประสามมนุษย์ทุกอย่างล้วนแต่ประสามมนุษย์) กล่าวว่า “People who understand a thing to its very depths seldom remain faithful to it forever. For they have brought these depths into clear daylight; and what is in the depths is not usually pleasant to see.” (ผู้ที่เข้าใจสรรพสิ่งด้วยความศรัทธาที่ลึกซึ้งตลอดกาล ความลึกซึ้งนั้นจะนำพาพวกเขาไปสู่แสงสว่างที่ชัดเจน และเป็นความลึกซึ้งที่มองเห็นด้วยความพึงพอใจที่ไม่ธรรมดา) (Paul Strathern, 2002, p.36) ความศรัทธาและหลักศีลธรรมของผู้ที่มีจิตใจเข้มแข็ง ไม่เชื่อสิ่งใดอย่างไรเหตุผล มีความมั่นใจในตนเอง เป็นตัวของตัวเองทั้งในความคิดและการปฏิบัติ จะสามารถตัดสินใจเลือกวิถีทางการดำเนินชีวิตด้วยความเชื่อมั่นในตนเองเพื่อมุ่งไปสู่จุดหมายที่ตั้งใจ ไม่มีกฎศีลธรรมที่ตายตัวขึ้นอยู่กับความคิดตรึงตรองและจุดมุ่งหมายของแต่ละบุคคล ซึ่งนิทเชอเรียกว่า ผู้มีศีลธรรมแบบนาย (slave morality) และเชื่อว่าชาวกรีกโบราณเป็นผู้ที่มีความศรัทธาและหลักศีลธรรมแบบนาย แต่ศาสนาคริสต์มาทำลายและทำให้ผู้คนต้องมอบตัวและจิตใจให้กับความศรัทธาในพระเจ้ากับการปฏิบัติตามกฎศีลธรรม ซึ่งผู้ที่ทำเช่นนั้นนิทเชอเห็นว่าเป็นผู้ที่ไม่กล้าเป็นตัวของตัวเอง ขาดความมั่นใจในการเลือกวิถีการดำเนินชีวิต จึงมองหาหลักการที่มีผู้กำหนดไว้แล้วด้วยความคาดหวังว่าจะสามารถคุ้มครองตนเองให้รอดปลอดภัยได้ นิทเชอเรียกว่า ผู้มีศีลธรรมแบบทาส (master morality) เหมือนดังผู้คนในปัจจุบันมักจะมองหาสิ่งสำเร็จรูปที่สามารถนำมาใช้ได้โดยมิต้องผ่านการคิดตรึงตรองใดๆ และปล่อยให้ชีวิตดำเนินไปตามสิ่งสำเร็จรูปเหล่านั้น ดังนั้นนิทเชอจึงปรารถนาให้มนุษย์หันมารู้จักตนเองด้วยการค้นหาศักยภาพที่มีอยู่แล้วในตนเอง นั่นคือ เจตจำนงที่จะมีอำนาจ

เจตจำนงที่จะมีอำนาจ (The Will to Power) เป็นศักยภาพที่มีอยู่ในตัวของมนุษย์ ในพจนานุกรมปรัชญาอังกฤษ-ไทยนิยาม เจตจำนง (will) ว่าเป็นแรงปรารถนาอันเป็นพลังอย่างหนึ่งซึ่งผลักดันให้มนุษย์เลือกกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมีเหตุผล หรือการตัดสินใจในการควบคุมการกระทำของตนเอง (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547, น.203) นิทเชอเห็นว่าเจตจำนงของมนุษย์เป็นสมรรถนะที่เชื่อว่ามีเหตุผลในตัวของมันเอง หากเราทดสอบด้วยการกระทำที่กำหนดเหตุของเจตจำนงโดยปราศจากเหตุผลก็จะพบเฉพาะเจตจำนงเท่านั้น มนุษย์ประสบความสำเร็จได้ด้วยสัญชาตญาณที่มีการพัฒนา และจากพื้นฐานเจตจำนงที่ขยายเป็นเจตจำนงที่จะมีอำนาจ ด้วยข้อพิสูจน์นี้เจตจำนงที่จะมีอำนาจจึงเป็นศักยภาพที่มีอยู่ภายในตัวของมนุษย์ ดังในบทกวีเรื่อง Thus Spoke Zarathustra (ดั่งนั้นพูดซาราธุสตรา) ภาค 2 ตอนบนเกาะแห่งความสุขอันยิ่งใหญ่ เป็นบทที่กล่าวถึงเจตจำนงว่าเป็นเครื่องมือสำหรับการไถ่ถอนความผิดและสำหรับการสร้างสรรค์ ดังเช่นบทที่ว่า “การสร้างสรรค์-นั่นคือการไถ่ถอนอันยิ่งใหญ่จากความทุกข์, และความเบาสบายของชีวิต. แต่กว่าผู้สร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้, เขาก็ต้องผ่านความทรมานและการแปลสภาพอย่างโหดโหด.” (ฟรีดริช วิลเฮล์ม นิทเชอ, 2550, น.126) มนุษย์สามารถค้นหาตัวตนได้ด้วยเจตจำนงที่จะมีอำนาจ โดยผ่านการทดสอบแล้วแปลสภาพจนกระทั่งเข้าใจในตนเอง

“อำนาจ” (Power) ในความหมายของเจตจำนงที่จะมีอำนาจตามทัศนะของนิทเชอ มิใช่มาจากบทบาทหน้าที่ทางสังคม หรือมาจากกระบวนการปกครอง หรือมาจากการได้รับมอบหมาย แต่เป็นอำนาจที่มนุษย์ทุกคนมีอยู่ภายในตัวเอง และเป็นอำนาจเชิงสร้างสรรค์สำหรับตนเอง อีกทั้งยังเป็นแรงผลักดันขั้นมูลฐานของชีวิตที่มนุษย์สามารถควบคุมด้วยการใช้เหตุผลคิดตรึกตรองจนเกิดความเชื่อมั่นแล้วลงมือกระทำให้บรรลุจุดหมายตามที่ตั้งใจไว้ ดังในบทกวีเรื่อง Thus Spoke Zarathustra (ดั่งนั้นพูดซาราธุสตรา) ภาค 2 ตอนการเอาชนะตน ดังเช่นบทที่ว่า

“ในที่ๆ มีชีวิตเท่านั้น-ที่นั่นจึงอาจมีเจตจำนงได้ ใช่เจตจำนงเพื่อชีวิต, แต่เป็นเจตจำนงที่จะมีอำนาจ-ที่ข้ากล่าวสอนท่าน.”

“สัตว์โลกที่มีชีวิตให้คุณค่าแก่หลายสิ่งยิ่งกว่าชีวิตของมัน แม้กระนั้น, การประเมินค่าก็กล่าวออกมาจากมัน-ถึงเจตจำนงที่จะมีอำนาจ” (ฟรีดริช วิลเฮล์ม นิทเชอ, 2550, น.165)

เจตจำนงที่จะมีอำนาจมิใช่การสำนึกผิดแล้วจัดตั้งสัญชาตญาณในตัวเรา แต่เป็นการควบคุมสัญชาตญาณด้วยการรู้เท่าทันและเป็นอิสระจากมัน หากผู้ใดที่สามารถควบคุมแรงผลักดันภายในจิตใจของตนเองได้ ผู้นั้นได้รู้จักเจตจำนงที่จะมีอำนาจของตน ดังในบทกวีเรื่อง Thus Spoke Zarathustra (ดั่งนั้นพูดซาราธุสตรา) ภาค 2 ตอนบุรุษผู้ประเสริฐ ดังเช่นบทที่ว่า

“เมื่ออำนาจงอกขึ้นอย่างงามสง่าและโน้มมาสู่สิ่งที่ประจักษ์ได้, ข้าเรียกการโน้มนั้นว่า-ความงาม

และข้าก็ไม่ปรารถนาความงามจากผู้ใดมากไปกว่าที่ข้าปรารถนามันจากท่าน-ท่านผู้ทรงอำนาจ. ขอให้ความดีของท่านคือการเอาชนะเหนืออำนาจของตนในขั้นสุดยอด” (ฟรีดริช วิลเฮล์ม นิทเชอ, 2550, น.173)

ตามทัศนะของนิทเชอเห็นว่าเจตจำนงที่จะมีอำนาจคือความจริงอันสูงสุด (อันติมะสัจจะ) ที่มีอยู่ภายในตัวมนุษย์และสามารถใช้ควบคุมจิตใจด้านที่เป็นสัญชาตญาณ เพื่อมิให้ตนเองตกเป็นทาสและเป็นอิสระจากสรรพสิ่งต่างๆ ดังคำกล่าวในบันทึกเรื่อง The Will to Power (เจตจำนงที่จะมีอำนาจ) กล่าวว่า “The will to power is not a being, not a becoming, but a pathos--the most elemental fact from which a becoming and effecting first emerge--“ (เจตจำนงที่จะมีอำนาจไม่ใช่การเป็นอยู่, ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลง แต่เป็นพลังที่กระตุ้นทำให้เกิด—แบบข้อเท็จจริงที่เป็นมูลฐานของสรรพสิ่งที่ก่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงและการก่อให้เกิดปรากฏการณ์ครั้งแรก--) (Nietzsche Friedrich, n.d., p.-)

“My idea is that every specific body strives to become master over all space and to extend its force (--its will to power) and thrust back all that resists its extension...” (ความคิดของข้าพเจ้าที่มีต่อร่างกายอันพิเศษสุดที่มุ่งไปสู่การเป็นผู้ควบคุมเหนือช่องว่างและขยายไปสู่อำนาจของมัน (--เจตจำนงที่จะมีอำนาจ) และทำให้ย้อนกลับสู่สรรพสิ่งต่างๆ ที่การต่อต้านขยายออก) (Nietzsche Friedrich, n.d.)

นิทเชอเห็นว่า ทุกๆ การกระทำในการดำเนินชีวิตของมนุษย์มีแรงกระตุ้นผลักดันเบื้องหลังซึ่งเรามักจะคล้อยตามไปกับแรงกระตุ้นนั้นโดยมิได้ควบคุม เช่น เมื่อเราเห็นโทรศัพท์รุ่นใหม่ก็รู้สึกอยากได้ ความอยากได้เป็นแรงกระตุ้นผลักดันให้เราซื้อโทรศัพท์รุ่นนั้น เป็นต้น การคล้อยตามไปกับแรงกระตุ้นนั้นทำให้เราตกเป็นทาสได้ง่าย นิทเชอจึงเสนอว่า ภายในตัวของมนุษย์มีสิ่งหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เพื่อควบคุมแรงกระตุ้นเหล่านั้นได้ เรียกสิ่งนั้นว่า “เจตจำนงที่จะมีอำนาจ” ซึ่งเป็นแรงผลักดันพื้นฐานที่อยู่เบื้องหลังการกระทำของมนุษย์อยู่แล้ว แต่มนุษย์หลงลืมที่จะนำมาใช้ นิทเชอเห็นว่า มนุษย์สามารถนำเจตจำนงที่จะมีอำนาจของตนเองมาใช้เพื่อมิให้ตกเป็นทาสและมีอิสรภาพ หากผู้ใดดำเนินชีวิตด้วยเจตจำนงที่จะมีอำนาจ การดำเนินชีวิตของผู้นั้นจะผ่านการคิดไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลจนเกิดความเชื่อมั่นในการตัดสินใจเลือกวิถีทางเพื่อมุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายของตน การดำเนินชีวิตเช่นนั้นทำให้แสดงถึงตัวตนของตนเองทั้งในความคิดและการปฏิบัติอย่างมีอิสระ ดังนั้นการดำเนินชีวิตด้วยเจตจำนงที่จะมีอำนาจจึงไม่มีรูปแบบที่แน่นอน และเป็นปัจเจกบุคคล

3. ชีวิตกับหลักสตัยากราห์ (Stayagraha) ของมหาตมะ คานธี (Mahatma Gandhi)

มหาตมะ คานธี (Mahatma Gandhi, 1869-1948) เป็นบุคคลสำคัญท่านหนึ่งในฐานะนักการเมืองและนักปฏิวัติที่กอบกู้เอกราชของประเทศอินเดียจากจักรวรรดิอังกฤษจนได้รับการยกย่องว่าเป็นรัฐบุรุษของชาวอินเดีย อีกทั้งมีอิทธิพลต่อความคิดของบุคคลสำคัญท่านอื่นๆ ของโลก แต่อีกด้านหนึ่งของชีวิต คานธีไม่แตกต่างจากชาวอินเดียโดยทั่วไป คืออาศัยอยู่

ในบ้านที่สร้างด้วยดินโคลนซึ่งเป็นวัสดุท้องถิ่นที่ราคาไม่แพงเหมือนดังบ้านทั่วไปในอินเดีย และทานอาหารง่ายๆ สวมใส่เสื้อผ้าที่ปั่นทอด้วยมือของตนเอง การดำเนินชีวิตประจำวันไม่แตกต่างไปจากชาวอินเดีย แม้ว่าเขาจะใช้เวลาเขียนหนังสือ ประชุมหรือเจรจาทางการเมือง แต่ก็มิได้ละเลยการทำงานที่ใช้แรงงาน เช่น การล้างส้วม ทำสวน เป็นต้น

มหาตมะ คานธี เป็นค้ายกย่องจากชาวอินเดีย เดิมท่านชื่อ “โมฮันดัส คารามจัน คานธี” (Mohandas Karamchand Gandhi) ถือกำเนิดในครอบครัวชาวฮินดู วรรณะแพศย์ ในปี ค.ศ.1869 เขาสมรสกับ กัสตุรบาย เมื่ออายุ 13 ปี เป็นการแต่งงานแบบคลุมถุงชน ซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของชาวฮินดูที่เจ้าบ่าวเจ้าสาวจะไม่เคยพบเจอกันและชีวิตคู่ของเขาก็ยืนยาวถึง 62 ปี ในขณะที่อายุ 19 ปีได้เดินทางไปศึกษาวิชากฎหมาย ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ โดยใช้เวลาเพียง 2 ปี 8 เดือนก็สำเร็จการศึกษา และเดินทางกลับประเทศอินเดีย ประกอบอาชีพเป็นทนายความ และมีโอกาสสร้างความให้กับเศรษฐกิจอินเดียคนหนึ่งที่อยู่ในแอฟริกาใต้ ซึ่งทำให้คานธีต้องเดินทางไปที่นั่น และอยู่เป็นเวลานานถึง 21 ปี สังคมแอฟริกาใต้ในขณะนั้นมีการแบ่งแยก และวุ่นวาย คนผิวดำมีจำนวนมากกว่าคนผิวขาว 5 ต่อ 1 ในขณะที่คานธีใช้ชีวิตอยู่ที่นั่น ชุมชนชาวอินเดียถูกเหยียดหยาม ทำงานต่ำต้อยที่พวกผิวขาวไม่ทำ ส่วนใหญ่เป็นงานในฟาร์มและการปลูกอ้อย ถูกรัฐบาลจำกัดสิทธิบางอย่าง เขาจึงพยายามช่วยเหลือชาวอินเดียด้วยการสนับสนุนให้ทำธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อให้เป็นที่ไว้วางใจ สอนให้รู้จักรักษาความสะอาดและสุขอนามัยที่ดี แนะนำให้เรียนภาษาอังกฤษ เพื่อจะได้พูดคุยกับคนอื่นได้ และสนับสนุนให้ละทิ้งความคิดเรื่องชั้นวรรณะ

ปี ค.ศ.1907 มีการประชุมเลือกตั้งในแอฟริกาใต้ โดยนายพลโบธาประกาศว่า “ถ้าพรรคของข้าพเจ้าได้รับการเลือกตั้งอีกครั้ง เราจะลงมือปฏิบัติการขับไล่พวกกุลี (ชาวอินเดีย) ออกจากประเทศให้หมดภายใน 4 ปี” (ไมเคิล นิโคสัน, 2540, น.28) เป็นสาเหตุให้คานธี คิดใช้หลักสัตยาเคราะห์ (Satyagraha) แปลว่า “การยึดมั่นอยู่กับสัจธรรม” หรือ “พลังแห่งความรัก” อันมีพื้นฐานมาจากคำสอนทางศาสนา โดยยึดมั่นในหลักความจริง (Truth) หรือ สัจจะ (Satya) เป็นสำคัญ และมีเป้าหมายคือการเปลี่ยนแปลงวิธีการที่ใช้ความรุนแรงมาเป็นไม่ใช้ความรุนแรง (Non-violence) หรือ อหิงสา (Ahimsa) ซึ่งเป็นวิธีการที่ต้องควบคุมตนเองด้วยความอดทน และความเห็นอกเห็นใจ เขาได้ตั้งกฎในการปฏิบัติสำหรับผู้ที่เชื่อในหลักการนี้ และอบรมให้ใช้วิธีการต่อสู้แบบต่อต้านเฉยๆ ห้ามโต้ตอบยามถูกเหยียดหยาม หรือถูกเยียนตี หรือถูกจับกุม ต้องใช้ความอดทน ซึ่งจะทำให้ฝ่ายตรงข้ามรู้สึกกละอายใจและใจอ่อน ขณะเดียวกันรูปแบบการดำเนินชีวิตของคานธีก็เปลี่ยนแปลงไปด้วยดังนี้ ละเว้นการฆ่า ละเว้นการทำร้ายร่างกายและจิตใจ รวมถึงละเว้นการทานเนื้อสัตว์ อีกทั้งปฏิเสธความรุนแรงทุกประเภท ปลูกฝังความรัก และความอดทน ณ ดินแดนแห่งนี้ การดำเนินชีวิตของคานธีเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ดังคำกล่าวของเข่าว่า “ข้าพเจ้าเกิดใหม่ มีชีวิตใหม่ เป็นคนใหม่ที่ขึ้น ที่แอฟริกาใต้ ดินแดนแห่งการเหยียดสีผิวแห่งนี้” (หลุยส์ ฟิชเชอร์, 2531, น.49) ซึ่งคานธีเริ่มต้นด้วยการสร้างความไม่เห็นแก่ตัว การอยู่ร่วมกันด้วยความรักสามัคคี ไม่หวาดระแวงหรือสงสัยผู้คน

รอบตัว หนักแน่นมั่นคงในตนเอง และมีความจริงใจให้กับผู้คนทุกชนชั้นวรรณะ จนกระทั่งในปี ค.ศ.1914 การต่อต้านด้วยหลักสตัยาคระห์ของชาวอินเดียนแอฟริกาใต้ก็ได้รับชัยชนะ โดยมีพระราชบัญญัติปลดปล่อยชาวอินเดียนออกมา ในปีถัดมาคานธีกลับบ้านด้วยความรู้สึกเป็นอิสระ เนื่องจากได้สร้างการเปลี่ยนแปลงตนเองทั้งทางกายและจิตใจ รวมถึงสร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับชาวอินเดียนแอฟริกาใต้

ในหลักสตัยาคระห์ คานธีนำอหิงสาหรือการไม่ใช้ความรุนแรงมาปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความจริง ดังนั้นการปฏิบัติตามหลักอหิงสาก็มีความหมายเช่นเดียวกับการปฏิบัติตามหลักสตัยาคระห์ ดังในรายงานวิจัยเรื่องมหาตมะ คานธี กับการการพยายามแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างฮินดูกับมุสลิม กล่าวไว้ว่า “หลักสตัยาคระห์ประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 ประการ คือ 1. พระเจ้าคือสิ่งจะ 2. หนทางเดียวที่จะบรรลุสิ่งนี้ได้ก็คือด้วยวิธีอหิงสา และ 3. อหิงสาก็เกิดขึ้นไม่ได้ถ้าปราศจากการอุทิศตนหรือเสียสละ (Self-sacrifice)” (เรือบ เมืองมัน, 2536, น.71)

หลังจากที่คานธีกลับมาด้วยความสำเร็จในการต่อสู้ที่แอฟริกาใต้ทำให้เขากลายเป็นที่ยอมรับนับถือจากชาวอินเดียน อีกทั้งความเชื่อในเรื่องจิตวิญญาณของเขาก็มีมากขึ้น โดยเขาแสวงหาสิ่งที่จะหรือความจริงด้วยการศึกษาหลักธรรมของศาสนาต่างๆ พร้อมทั้งฝึกร่างกายและจิตใจ หมั่นตรวจสอบความโลภ ความเห็นแก่ตัว และตัณหาทางกายทุกรูปแบบ สละทั้งทรัพย์สินเงินทอง บ้านช่อง และอาภรณ์ใดๆ ทั้งหลาย แล้วก่อตั้งอาศรมขึ้น ซึ่งเป็นสถานที่ที่เขาใช้สอนให้กับผู้ที่สนใจในหลักสตัยาคระห์จนเกิดเป็นชุมชนเล็กๆ มีประมาณ 200 คน ดังคำสอนของคานธีที่ให้กับนักศึกษาว่า “มนุษย์ต้องมีวิจาร์ณญาณเป็นเครื่องควบคุมและนำวิถีทางให้แก่สัญชาตญาณหรือธรรมชาติ คุณสมบัติอันได้แก่วิจาร์ณญาณนี้เราจะไม่เห็นในสัตว์ มนุษย์จะต้องควบคุมอารมณ์หรือความรู้สึกของตนได้ และจะต้องเลือกปฏิบัติได้ระหว่างผิดกับถูก ขั้วกับดี ข้าพเจ้าเข้าใจว่านี่คือความแตกต่างระหว่างคนกับสัตว์” (มหาตมะ คานธี, 2521, น.77) ด้วยมนุษย์มีวิจาร์ณญาณทำให้สามารถที่จะควบคุมสัญชาตญาณแห่งสัตว์ภายในตนเองได้ ดังนั้นภายในอาศรมของคานธีจึงไร้สิ่งฟุ้งเฟ้อ ทุกคนต้องยึดมั่นและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์แห่งสตัยาคระห์ของคานธี โดยดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์ ความจริง ถือพรหมจรรย์ ทาน มังสรีริติ สวดมนต์ภาวนา และรับใช้ผู้อื่น

คานธีเชื่อมั่นว่ามนุษย์มีวิจาร์ณญาณที่สามารถจะควบคุมตนเองในดำเนินชีวิตโดยไม่ตกเป็นทาสของสัญชาตญาณแห่งอารมณ์ ดังในวิทยานิพนธ์เรื่อง ลักษณะมนุษย์นิยมในความคิดของมหาตมะ คานธี กล่าวไว้ว่า “คานธีมีความต้องการอย่างแรงกล้าให้มนุษย์ เข้าใจ โชคชะตาและสถานการณ์ของตนเอง และเป็นนายโชคชะตาและสถานการณ์นั้น แทนที่จะยอมตัวลงเป็นทาสของสถานการณ์นั้น หรือเป็นทาสของความทุกข์ ซึ่งตนเองจำนนต่อมัน ” (ฉวีวรรณ เสรีกิจ, 2530, น.94) สตัยาคระห์จึงเป็นหลักการที่มนุษย์สามารถนำมาใช้ควบคุมตนเองมิให้ตกเป็นทาสโชคชะตา สถานการณ์ และอารมณ์ โดยคานธีได้แสดงให้เห็นแล้วว่าการดำเนินชีวิตด้วยการยึดมั่นในสัจจะทั้งทางร่างกายและจิตใจ จนนำไปสู่อิสรภาพแห่งตน

การยึดมั่นในหลักสัตยาเคราะห์ของคานธี คือการยึดหลักแห่งความจริง หรือสัจจะ ดังคำจารึกที่เขียนไว้ได้รูปปั้นของท่านในกรุงเดลีว่า “Believe in truth, Think truth and Live truth” (จงเชื่อในความจริง คิดแต่ความจริง และมีชีวิตอยู่กับความจริง) (ไมเคิล นิโคลสัน, 2540, น.96) ด้วยการไม่ใช้ความรุนแรงและใช้วิธีการปฏิบัติด้วยความรักความเมตตาในการดำเนินชีวิต คานธีได้รณรงค์ต่อสู้ให้กับคนชั้นต่ำ กรรมกร และผู้ยากไร้ จนในปี ค.ศ.1919 กองทัพอังกฤษได้ปราบปรามกลุ่มผู้ชุมนุมด้วยการกราดยิงเข้าใส่ฝูงชนที่ปราศจากอาวุธ ทำให้มีคนล้มตายถึง 379 คน และบาดเจ็บกว่า 1,200 คน เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้คานธีเห็นว่าต้องล้มล้างกฎเกณฑ์ของอังกฤษ โดยการประท้วงด้วยการขัดขึ้นคำสั่งของรัฐบาลอังกฤษอย่างสงบ และปราศจากความรุนแรงตามหลักอหิงสา จนกระทั่งประเทศอินเดียได้รับเอกราชในปี ค.ศ. 1947 ประชาชนต่างก็ออกมาเฉลิมฉลองกับเอกราชที่ได้รับ แต่คานธีมีอุทิศในการต่อสู้เพื่อนำพาอิสรภาพมาสู่ประชาชนอินเดียเป็นเวลานานถึง 40 ปี มิได้เข้าร่วมเฉลิมฉลองในครั้งนั้นเนื่องจากกำลังอดอาหาร เพื่อต่อสู้กับความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคมอินเดีย พร้อมทั้งสร้างสันติภาพให้กับประชาชนชาวอินเดีย ดังสุนทรพจน์ที่ผ่านสถานีวิทยุในช่วงเวลาที่เกิดความขัดแย้งในสังคมอินเดีย ว่า “พี่น้องชาวอินเดียทุกคน ท่านจะไปใส่ใจกับการกระทำของผู้อื่นใยเล่า หากว่าพวกเราทุกคนจะทำจิตและกายของเราให้บริสุทธิ์และผ่องใส ทำในสิ่งที่เราเห็นว่าดีงาม หากท่านทั้งหลายควบคุมจิตของท่านให้เป็นของท่านเองอย่าบริสุทธิ์ทุกหมู่เหล่า ก็เท่ากับว่าท่านเป็นผู้ที่ทำให้สถานการณ์เลวร้ายทั้งหลายสิ้นสุดลงและดึงข้าพเจ้าออกจากบ่วงทุกข์แห่งการอดอาหารได้เร็วขึ้น” (หลุยส์ ฟิชเชอร์, 2531, น.223-224) คานธีปรารถนาให้ประชาชนชาวอินเดียหันมาควบคุมจิตใจและร่างกายของตน มิให้ตกเป็นทาสของสถานการณ์ความขัดแย้งต่างๆ เพื่ออิสรภาพแห่งตน

การอดอาหารของคานธีมิใช่เป็นเพียงวิธีการต่อสู้กับความขัดแย้งเท่านั้น แต่เป็นการควบคุมทางร่างกาย รวมไปถึงการสำรวจและควบคุมจิตใจภายในตนเองซึ่งคานธีเห็นว่าเป็นสิ่งที่สำคัญกว่า ดังในหนังสือเรื่องข้าพเจ้าทดลองความจริง : อดีตชีวิตประวัติดของมหาตมะ คานธีกล่าวว่า “จิตใจเป็นเรื่องสำคัญมาก จิตที่ไม่บริสุทธิ์ด้วยความคิดนึกจะบริสุทธิ์ด้วยการอดอาหารไม่ได้ ฉันใดก็ฉันนั้น การเปลี่ยนแปลงเรื่องอาหารช่วยอะไรในเรื่องนี้ไม่ได้ เพราะราคะดำรงอยู่ในจิตใจของเรานั้น ไม่มีวันจะสูญสิ้นไปได้ หากเสียจากด้วยการวิเคราะหฺตนเองอย่างหนัก ด้วยความภักดีต่อพระผู้เป็นเจ้า และท้ายที่สุด ด้วยพระกรุณาธิคุณของพระผู้เป็นเจ้าเท่านั้น” (มหาตมะ คานธี, 2538, น.489-490) การอดอาหารเป็นวิธีการหนึ่งของสัตยาเคราะห์ในการควบคุมตนเองของคานธี คานธีเสนอให้มนุษยชาติหันมาทบทวนตนเองด้วยการสำรวจจิตใจและควบคุมร่างกายอันนำไปสู่อิสรภาพของตนเอง ดังคำกล่าวของคานธีในหนังสือเรื่องโลกทั้งผองพี่น้องกัน ว่า “ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า หากมนุษยชาติปรารถนาจะมีชีวิตสืบไป มนุษยชาติจะต้องยึดมั่นในสัจจะและอหิงสาให้มากยิ่งขึ้น การทดลองทางวิทยาศาสตร์จำต้องมีข้อเสนอแนะเบื้องต้นฉันใด การทดลองทางจิตใจก็จำต้องมีหลักประพฤติปฏิบัติอันได้แก่ศีลหรือวินัยเบื้องต้นที่เข้มงวดกวดขันบางประการบ้างฉันนั้น” (มหาตมะ คานธี, 2523, น.275)

ในปีถัดมามีชาวมุสลิมคนหนึ่งชู่จะฆ่าคานธี เพราะเกิดความระแวงว่ากำลังทรยศต่อ
อุดมการณ์ แต่คานธีไม่ตื่นตระหนก ดังคำกล่าวในขณะที่เขาอยู่ที่แอฟริกาใต้ และถูกชู่ฆ่า ว่า
“ความตายคือการสิ้นสุดที่กำหนดไว้แล้วของทุกชีวิต การตายด้วยน้ำมือของน้องชายคนหนึ่ง
ไม่ใช่การตายด้วยโรคร้าย...หาใช่เรื่องน่าเศร้าเสียใจสำหรับข้าพเจ้าไม่ และถ้าข้าพเจ้าปราศจาก
ซึ่งความโกรธหรือความเกลียดชังในตัวผู้ประสังครายต่อข้าพเจ้าแล้วไซ้ ข้าพเจ้ารู้ดีว่านั่นแหละ
คือสวัสดิภาพอันเป็นอมตะของข้าพเจ้า” (ไมเคิล นิโคลสัน, 2540, น.97) ในที่สุดชีวิตของท่านก็
สิ้นสุดลงจากการถูกลอบยิงด้วยน้ำมือของชายชาวฮินดูผู้หนึ่ง คานธีให้ความสำคัญกับการควบคุม
ภายในจิตใจของตนเองมากกว่าการควบคุมทางกาย นั่นหมายความว่า เจตจำนงที่จะมีอำนาจ
ของคานธีซึ่งเป็นแรงผลักดันภายในได้คิดตรึกตรองแล้วแสดงออกมาด้วยการควบคุมการกระทำ
ของตนเอง โดยมีได้ตกเป็นทาสหรือคล้อยตามสิ่งใดๆ อีกทั้งนำไปสู่อิสรภาพภายในตน

4. วิเคราะห์เจตจำนงที่จะมีอำนาจของมหาตมะ คานธีในหลักสัจยาคระาะห์

มหาตมะ คานธีเติบโตมาในครอบครัวและสังคมฮินดู โดยมีมารดาเป็นต้นแบบในการ
ปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด อีกทั้งได้รับการศึกษาและเรียนรู้วัฒนธรรมตะวันตก เป็น
เหตุให้ได้เห็นถึงความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันระหว่างความคิดของโลกตะวันออกกับ
ตะวันตก จนเกิดแนวความคิดหลักสัจยาคระาะห์ขึ้น แม้ว่าหลักการดังกล่าวจะเริ่มจากความ
ตั้งใจต่อต้านการกดขี่ ช่มเหงของรัฐบาลอังกฤษที่มีต่อชาวฮินดูในแอฟริกาใต้ แต่คานธีก็
นำมาใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองด้วย โดยตลอดชีวิตของคานธีไม่เคยที่จะละทิ้งหลัก
สัจยาคระาะห์มีแต่พยายามคิดตรึกตรองแล้วนำมาทดลองปฏิบัติกับตนเองจนเกิดผลสำเร็จ
ดังเช่น การถือพรหมจรรย์หรือการละเว้นกามของคานธี เขาได้บอกกับภรรยาว่า “ข้าพเจ้าได้
พยายามมาถึงสองครั้งสองหนก่อนที่จะบอกกับท่านถึงผลสำเร็จ” “ข้าพเจ้าพยายามข่มจิตข่มใจ
และข่มร่างกายให้อยอมรับความไม่ต้องการทางเพศ” ภรรยาของเขาเข้าใจความต้องการ จึงไม่
ปฏิเสธที่จะแยกเตียงนอน และในที่สุดคานธีก็ประสบผลสำเร็จ เป็นต้น (หลุยส์ ฟิชเชอร์, 2531,
น.55) เห็นได้ว่าการกระทำของคานธีที่พยายามควบคุมตนเองเพื่อให้บรรลุจุดหมาย เป็นการ
กระทำที่เกิดจากแรงผลักดันภายในนั่นคือ เจตจำนงที่จามีอำนาจ คานธีใช้เจตจำนงที่จะมี
อำนาจในการคิดตรึกตรองแล้วลงมือปฏิบัติจนเป็นผลสำเร็จตามจุดหมายของตน นั้นแสดงให้เห็น
ถึงการไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์แล้วอิสรภาพของคานธีก็บังเกิดขึ้น ในหนังสือเรื่องโลกทั้ง
ผองพี่น้องกันของคานธี กล่าวไว้ว่า “ชีวิตของข้าพเจ้าก็เป็นชีวิตที่เปิดเผย เสรีภาพเริ่มเป็นของ
ข้าพเจ้านับแต่วันที่ข้าพเจ้าเริ่มถือศีลพรหมจรรย์” (มหาตมะ คานธี, 2523, น.119)

วารสารรายสัปดาห์ हरिजन (Harijan) ซึ่งเป็นวารสารที่คานธีใช้ถ่ายทอดความคิดของ
ตนต่อสาธารณชน ฉบับวันที่ 29 เมษายน 2476 ได้กล่าวถึงการพัฒนาตัวตนภายในตัวเอง
(เจตจำนงที่จะมีอำนาจ) ของเขาว่า “ข้าพเจ้าใคร่ขอกล่าวกับท่านผู้เพียรติดตามอ่านงานเขียน
ของข้าพเจ้า และผู้สนใจทั่วไปว่า ข้าพเจ้ามิได้หวังเลยว่างานเขียนของข้าพเจ้าจะต้องมีเอกภาพ
ระหว่างการศึกษาหาหัจจะนั้น ข้าพเจ้าได้ละทิ้งความคิดไปมากมายและได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อีก

มหาศาล แม้วัยจะล่วงเลย ข้าพเจ้าก็ไม่เคยรู้สึกเลยว่าข้าพเจ้าได้หยุดการเจริญเติบโตในเรื่องของจิตวิญญาณภายใน หรือคิดว่าการเติบโตของข้าพเจ้าจะหยุดลงเมื่อสังขารโรยรา สิ่งที่ข้าพเจ้าใส่ใจเป็นห่วงคือความพร้อมที่จะเชื่อฟังเสียงเรียกแห่งสัจจะและพระเป็นเจ้า” (อาร์ เค ปราบู, 2552, น.7)ถึงผู้อ่าน) เห็นได้ว่าตั้งแต่คานธีเริ่มนำสัตยาเคราะห์มาใช้ในการดำเนินชีวิต เจตจำนงที่จะมีอำนาจภายในตัวคานธีได้มีการสำรวจตัวตนภายในตนเองตลอดเวลา ด้วยความเชื่อมั่นในตนเองทำให้คานธีมีอิสรภาพ และไม่ถูกควบคุมจากสิ่งใดๆ ดังที่คานธีได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่องโลกทั้งผองพี่น้องกัน ว่า “ข้าพเจ้าคิดว่าตนเองรู้จักศิลปะของการมีชีวิตอยู่และการตายอย่างสันติ แต่ข้าพเจ้าอาจจะต้องแสดงให้เห็นด้วยการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่สมบูรณ์ในตัวของตนเอง” (มหาตมะ คานธี, 2523, น.115) ช่วงเวลาสุดท้ายของชีวิต คานธีได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวตนของตนเองด้วยการไม่หวาดหวั่นต่อความตาย ดังที่คานธีกล่าวว่า “If I am to die by the bullet of a mad man, I must do so smiling. There must be no anger within me. God must be in my heart and on my lips. And you promise me one thing: Should such a thing happen, you are not to shed one tear” (ถ้าข้าพเจ้าตายด้วยกระสุนปืนของชายวิกลจริต, ข้าพเจ้าต้องยิ้มรับด้วยจิตใจที่ปราศจากความโกรธ ด้วยพระเป็นเจ้าอยู่ในหัวใจและริมฝีปากข้าพเจ้า และทุกคนต้องสัญญาต่อข้าพเจ้าสิ่งหนึ่งว่าจะต้องไม่มีหยอดน้ำตาไหลออกมา) (Savita Singh, 2008, p.89) เจตจำนงที่จะมีอำนาจของคานธีทำให้เขาไม่หวั่นไหวหรือตื่นตระหนกต่อสถานการณ์ อีกทั้งยังพร้อมยอมรับต่อสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นด้วยจิตใจที่เบิกบานสงบ

หลายๆ เหตุการณ์ในความขัดแย้งทางการเมือง ความขัดแย้งทางเชื้อชาติ ความขัดแย้งทางศาสนา และความขัดแย้งทางสังคม คานธีจะใช้เจตจำนงที่จํานํานาจพยายามสำรวจและควบคุมร่างกายและจิตใจตนเอง แล้วแสดงออกมาด้วยการไม่ใช้ความรุนแรง หรืออหิงสา เช่น การอดอาหาร การอดทนกับผู้ที่เข้ามาทำร้าย เพื่อยุติความขัดแย้งต่างๆ แล้วนำไปสู่ความสันติสุข จนเป็นที่ยอมรับของโลก ดังเช่นคำกล่าวของมาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์กล่าวถึงคานธีว่า “คานธีเป็นบุคคลที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ถ้าต้องการให้มวลมนุษยชาติก้าวหน้า คานธีคือบุคคลที่ไม่อาจหนีพ้นได้ ท่านมีชีวิตนึกคิดและลงมือกระทำโดยอาศัยแรงบันดาลใจจากภาพมนุษยชาติก้าวเข้าสู่โลกแห่งสันติสุข และความสามัคคี เราอาจมองข้ามท่านไปได้ถ้าอยากจะเสีย” (ไมเคิล นิโคลสัน, 2540, น.101) ตลอดชีวิตของคานธีใช้เจตจำนงที่จะมีอำนาจด้วยการแสดงออกทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยไม่ตกเป็นทาสทางอารมณ์ ทางความคิดและทางปฏิบัติ อีกทั้งยังเสนอแนวทางการดำเนินชีวิตในแบบของตน ด้วยการสอนความจริง ความบริสุทธิ์ และปฏิบัติตนด้วยความกล้าหาญ โดยไม่หวั่นไหวกับต่ออำนาจจากภายนอกที่จะมาครอบงำ จนคานธีกลายเป็นสัญลักษณ์แห่งสัจธรรมอันแท้จริงของอินเดีย แม้ว่าคานธีได้จากโลกนี้ไปแล้ว แต่หลักสัตยาเคราะห์ที่มาจากเจตจำนงที่จะมีอำนาจก็ยังคงมีอิทธิพลต่อความคิดและการปฏิบัติของผู้คนในปัจจุบัน

5. สรุปและข้อเสนอแนะ

ความคิดและเรื่องราวของมหาตมะคานธีมีการศึกษาไว้อย่างมากมาย โดยเฉพาะด้านการเมือง ด้านสิทธิมนุษยชน และด้านการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางสังคมด้วยสันติวิธี ซึ่งตลอดการดำเนินชีวิตของคานธีมีความเชื่อมั่นในตนเอง พร้อมทั้งแสดงให้เห็นด้วยการใช้เจตจำนงที่จะมีอำนาจสำรวจและควบคุมร่างกายและจิตใจ แล้วนำมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตามหลักสत्याเคราะห์ อันเป็นหลักที่ให้คุณค่าและความหมายในการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ จนกลายเป็นแบบอย่างที่บรรลุผลสำเร็จจากการใช้เจตจำนงที่จะมีอำนาจตามทัศนะของนิทเชอ ซึ่งมนุษย์ทุกคนมีเจตจำนงที่จะมีอำนาจ และสามารถที่จะนำมาใช้พิจารณาและคิดตรองแล้วปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดหมายที่วางไว้ตามแต่ละบุคคล ดังนั้นผลสำเร็จจากเจตจำนงที่จะมีอำนาจตามทัศนะของนิทเชอจึงไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน (กฎสากล) ขึ้นอยู่กับปัจเจกบุคคล และที่น่าสนใจในการศึกษาทัศนะของนิทเชอเกี่ยวกับ จุดมุ่งหมายของเจตจำนงที่จะมีอำนาจนั้นคือการเป็นอภิมนุษย์ หรือเป็นเลิศมนุษย์ ด้วยคานธีเป็นผู้ที่บรรลุผลสำเร็จในการใช้เจตจำนงที่จะมีอำนาจของตน บนพื้นฐานความคิด วิถีคิด วิถีปฏิบัติ และจุดมุ่งหมายของการปฏิบัติตามหลักสत्याเคราะห์ที่สามารถนำมาใช้ได้จริงกับการดำเนินชีวิตของคานธี จึงอาจกล่าวได้ว่า มหาตมะคานธี เป็นอภิมนุษย์ตามทัศนะของนิทเชอ

ผู้เขียนเห็นว่ายังมีบุคคลอีกหลายท่านที่บรรลุผลสำเร็จในการใช้เจตจำนงที่จะมีอำนาจตามทัศนะของนิทเชอ แต่ยังไม่ใคร่ที่ศึกษาค้นคว้าอย่างชัดเจน หากได้มีการศึกษาค้นคว้าความคิดและเรื่องราวของบุคคลเหล่านั้นว่ามาจากเจตจำนงที่จะมีอำนาจอย่างไรจะสามารถยืนยันความคิดเรื่อง เจตจำนงที่จะมีอำนาจตามทัศนะของนิทเชอได้

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ บุญเจือ. (ม.ป.ป.). *สารานุกรมปรัชญา*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- กิริติ บุญเจือ. (2522). *ชุดปัญหาปรัชญา : ปรัชญาอัตถิภาวนิยม*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนา.
- คานธี, มหาตมะ. (2520). *ชีวประวัติของข้าพเจ้า*. แปลจากภาษาฮินดีโดย กรุณา กุศลาสัย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนา.
- คานธี, มหาตมะ. (2521). *แต่นักศึกษา*. แปลโดย กรุณาและเรืองอุไร กุศลาสัย. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- คานธี, มหาตมะ. (2523). *โลกทั้งผอง พี่น้องกัน*. แปลโดย กรุณาและเรืองอุไร กุศลาสัย. กรุงเทพฯ: ลายเสือไทย.
- คานธี, มหาตมะ. (2538). *ข้าพเจ้าทดลองความจริง : อดีตชีวประวัติของมหาตมา คานธี*. แปลโดยกรุณาและเรืองอุไร กุศลาสัย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2547). *พจนานุกรมปรัชญาอังกฤษ-ไทย*. กรุงเทพฯ: โบแดง.
- ฉวีวรรณ เสรีภักจ. (2530). *ลักษณะมนุษย์นิยมในความคิดของมหาตมะ คานธี*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นิทเชอ, ฟรีดริช วิลเฮล์ม. (2550). *พระเจ้าตายแล้ว ดังนั้นพูดซาราธุสตรา*. แปลโดย ศัลก ศาลยาชีวิน. กรุงเทพฯ: โฆสิต.
- นิโคสัน, ไมเคิล. (2540). *มหาตมะ คานธี นักบุญผู้ยิ่งใหญ่*. แปลโดย วรรณนา วงษ์ฉัตร. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2532). *พจนานุกรมศัพท์ปรัชญาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- เรือรบ เมืองมัน. (2536). *มหาตมะ คานธี กับการพยายามแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างฮินดูกับมุสลิม*. กรุงเทพฯ: อาศรมวัฒนธรรมไทย-ภารต. (รายงานการวิจัย)
- วอลล์, ฌอง. (2530). *ปรัชญาของการมีอยู่: ประวัติศาสตร์ย่อ “ลัทธิเอคซิสเทนเชียลลิสม์”*. แปลโดย โทมัส ปวัตนา. กรุงเทพฯ: สมิต.
- หลุยส์ พิชเชอร์. (2431). *มหาตมะคานธีที่ข้าพเจ้ารู้จัก*. แปลและเรียบเรียงโดย ส. องค์กรักษ์. กรุงเทพฯ: เดอะฟ็อกซ์.
- อดิศักดิ์ ทองบุญ. (2545). *ปรัชญาอินเดียร่วมสมัย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- อาร์ เค ปรานู. (2552). *ประจำข้อคิด เพื่อการพิจารณาธรรมประจำวัน จากงานเขียนและสุนทรพจน์ของมหาตมะคานธี*. แปลโดย ทพยา อนันต์สุชาติกุล. กรุงเทพฯ: ส่องสยาม.
- Flew, Antony. (1999). *A dictionary of philosophy*. Revised second edition. New York: Gramercy Books.

- Friedrich, Nietzsche. (n.d.). *The perspectives of Nietzsche: Will to power*. Translated by
Water Kaufmann (online). Retrieved from [http://www.theperspectivesof
nietzsche.com/nietzsche/nwill.html](http://www.theperspectivesofnietzsche.com/nietzsche/nwill.html).
- Savita Singh. (2008). Gandhi Smriti: “A moment in the conscience of mankind”. *India
Perspectives*, 22(1), 83-91.
- Strathern, Paul. (2002). *The essential Nietzsche*. London: Virgin Books.